

відсутність достатньої політичної підтримки для розвитку міжнародної діяльності установ із забезпечення якості вищої освіти на національному рівні; брак фінансових ресурсів у розпорядженні національних агентств із забезпечення якості вищої освіти, які можуть бути виділені для розвитку міжнародної діяльності; недостатній досвід обміну експертами в діяльності установ із забезпечення якості вищої освіти в різних країнах) тенденції інтернаціоналізації діяльності агенцій із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.

Ключові слова: *забезпечення якості, Європейський простір вищої освіти, процесуальні аспекти, інтернаціоналізація, транскордонна вища освіта, спільні програми, Програма інституційної оцінки.*

УДК 37.013.46

Інна Мелешко

Національний технічний університет України

«Київський Політехнічний Інститут

імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID 0000-0002-7414-7828

DOI 10.24139/2312-5993/2018.05/046-056

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОВАЙДЕРСЬКОЇ МЕРЕЖІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ФІНЛЯНДІЇ

У статті розглянуто різні форми організації неформальної освіти дорослих, спрямовані на просування навчання з метою надання можливості дорослим учням здійснювати неперервний процес навчання. Проведено аналіз специфіки діяльності провайдерів неформальної освіти дорослих. Особливу увагу приділено проблемам неформальної освіти дорослих як однієї з форм освіти протягом життя та перспективи її розвитку. У статті висвітлено складові основи системи неформальної освіти дорослих.

Ключові слова: *неформальна освіта дорослих, освіта дорослих, освіта впродовж життя, провайдери неформальної освіти дорослих, освітні потреби, центри освіти, народні вищі школи, літні університети, неурядові організації.*

Постановка проблеми. Освіта дорослих сьогодні стає все більш актуальною. Багато країн розробляють національні стратегії та державні програми розвитку освіти дорослих. Виявляється загальна тенденція значного розширення участі дорослих у різних формах навчання, підготовки й перепідготовки. У світовому співтоваристві освіта дорослих у всіх її формах розглядається як важливий компонент системи неперервної освіти. Усе частіше дослідники звертаються до поняття «неформальна освіта дорослих». Неформальна освіта дорослих допомагає формувати компетентності, необхідні дорослій особистості для життя в інформаційному суспільстві. Сучасне довілля (соціальний соціум) ставить дорослу особистість у такі умови, коли необхідно постійно опановувати нові знання, пристосовуватися до інновацій науки та техніки, новим формам комунікацій, детермінуючи

відтворення м'яких та твердих навичок як у професійній, так і в побутовій сферах. Неформальна освіта виступає в якості інструмента актуалізації соціальних навичок дорослого населення [3; 11].

Сьогодні в Україні лише розробляються підходи для побудови ефективної системи неформальної освіти дорослих, про що свідчить зміст державних програм в галузі освіти. Маючи за основу запропоновану професійною спільнотою концепцію і прогресивний міжнародний досвід, розробляються рекомендації для побудови системи неформальної освіти дорослих. У якості взірця ефективно організованої системи актуалізації навичок дорослих наводиться система неформальної освіти дорослих Фінляндії, окремі компоненти якої розглядаються у статті детально. За результатами аналізу існуючого досвіду функціонування неформальної освіти дорослих Фінляндії можемо зазначити значущість доступності освітніх ресурсів як фактор організації й забезпечення відкритості освіти в контексті неперервної освіти для різних груп населення в різних регіонах країни.

Важливою перевагою концепції неперервної освіти є визнання розвитку неформальної освіти дорослих як фактору модернізації суспільства, елемента домінувального цілепокладання освітньої системи. Складний багаторівневий характер концепції, на наш погляд, є результатом глибокого осмислення соціальної значущості неформальної освіти як основного інституційного драйвера відтворення культури населення та розвитку особистості в умовах жорсткої конкуренції на ринку праці й інформаційної епохи, що і зумовлює **актуальність** обраної теми [8; 10].

У фокус даної статті потрапив особливий компонент організації освіти, а саме її інституціолізована форма – провайдери неформальної освіти дорослих, метою яких є надання освітніх послуг, що не орієнтовані на отримання кваліфікації, не передбачають навчання для отримання документа і не ставлять завданням оцінку рівня освоєння освітньої програми, але дорослим учням надається можливість отримати найширший набір знань, а також удосконалити навички та вміння [1; 3; 14].

Аналіз актуальних досліджень. Неформальна освіта дорослих, як нова парадигма розвитку освіти та складова неперервної освіти, відображена в роботах сучасних дослідників і у програмних документах міжнародних організацій. В останні роки в Україні відновився інтерес наукового та експертного співтовариства до проблеми організації неформальної освіти дорослого населення. Наукова спільнота пропонує перспективні ідеї, спрямовані на осмислення підходів до побудови системи неперервної освіти для дорослих. До числа таких робіт можна віднести дослідження таких авторів, як С. Архипова, Р. Бабушко, О. Вербицький, Т. Десятов, І. Ковалев, І. Литовченко, Л. Лук'янова, В. Маслова, Л. Монахова, Т. Мухлаєва, Н. Ничкало, О. Огієнко, О. Ройтблат, Л. Сігаєва, Н. Терьохіна, О. Теренко, Л. Тимчук, П. Юнацкевіча і багатьох інших. У цих роботах представлено

концептуальне бачення розвитку й описуються контури моделі освіти дорослого населення в контексті неформальної освіти.

Великий інтерес становлять дослідження зарубіжних учених, що присвячені різним аспектам розвитку неформальної освіти дорослих, зокрема, П. Бергевін (P. Bergevin), С. Брукфілд (S. Brookfield) П. Джарвіса (P. Jarvis), Дж. Еліаса (J. Elias), Дж. Кросса (J. Cross), С. Мерріем (S. Merriam) та інших і особливо праці вчених Північної Європи: П. Андерссон (P. Andersson), Петрі Сало (Petri Salo), А. Антікайнен (A. Antikainen), Л. Ерікссон (L. Eriksson), З. Хелстро (Z. Hellström), Р. Хогхілм, (R. Hoghielm), К. Якобсен (K. Jacobsen), Е. Ліндемман (E. Lindeman), Г. Олесен (H. Olesen), А. Туїжнман (A. Tuijnman), П. Партане (P. Partane), Т. Тойванен (T. Toiviainen), Р. Цекелі (R. Szekely) та інших.

Метою статті є проаналізувати інституційні елементи структури основних провайдерів неформальної освіти дорослих Фінляндії.

Для забезпечення розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження необхідним є використання низки загальнонаукових **методів дослідження**: 1) порівняльний аналіз шляхом вивчення відмінностей функціонування провайдерів неформальної освіти дорослих; 2) систематизація та класифікація основних провайдерів неформальної освіти дорослих; 3) структурно-логічний і структурно-функціональний аналіз, що дозволить здійснити об'єктивне висвітлення організаційних особливостей розвитку фінської неформальної освіти дорослих.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку українського суспільства може бути схарактеризований непростим та різношерстим соціальним ландшафтом та нестабільним економічним розвитком. До найбільш істотних факторів суспільного відтворення можна віднести подальше посилення впливу інформаційно-технічної епохи з властивими їй високою динамікою оновлення знань, нестійкою соціальною структурою, появою нових інноваційних засобів, що проникають в усі сфери життя та діяльності людини. У Фінляндії система навчання для дорослих включає формальну і неформальну освіту, а також так звану ліберальну освіту [7; 8]. Формальна освіта складається з основного загальноосвітнього і професійного навчання. Професійне додаткове навчання відноситься до сфери неформальної освіти. У межах ліберальної освіти дорослому населенню надається можливість підвищити рівень освіти і практичних навичок, потрібних у звичайному житті [8].

Варто зазначити, що отримати знання доросла людина може як формально, так і неформально. Основна група провайдерів освітніх послуг знаходиться всередині державного сектора – міністерства, державні агентства, центри зайнятості, інституції формальної освіти, початкові й середні школи, державні університети, народні університети, громадські центри професійно-технічної підготовки. Акцент робиться на забезпеченні

тільки деяких видів професійної та/або професійно-технічної підготовки [1; 6; 9]. Серед державних установ, що забезпечують освітні послуги для дорослих, важливу роль відіграють центри зайнятості, де навчальні курси покликані підвищити конкурентоспроможність при прийомі на роботу, забезпечити швидку адаптацію безробітних [3; 5].

Досвід Фінляндії доводить, що ліберальна освіта здатна протистояти викликам складних соціальних ландшафтів та різноманітним учнівському прошарку населення в різні періоди розвитку фінського суспільства; формує та відтворює професійні й соціокультурні компетенції дорослої особистості; пом'якшує негативні ефекти інформатизації суспільства; зменшує негативний вплив інформаційно-технологічної епохи. Основне призначення такої освіти полягає у формуванні умов для гнучкого оновлення знань і навичок дорослого населення, а принципова відмінність від традиційної освітньої системи полягає у визнанні освіти як атрибуту всього життя людини [3; 5; 10].

Навчання в інституціях неформальної освіти націлено переважно на підтримання здатності дорослої особистості ефективно функціонувати в тих сферах діяльності, які змінюються найбільш суттєво та швидко. Зокрема, неформальна освіта дорослих спрямована на підтримку «твердих навичок» у сферах інформаційно-комунікаційних технологій, фінансово-економічних відносинах та правових сферах, а також «м'яких навичок», до числа яких можна віднести традиційно сфери мовленнєвої компетентності, охорони здоров'я і навколишнього середовища, орієнтування та аналіз загальнодоступної інформації [7; 8; 10]. Слід зазначити, що цільовим призначенням системи неформальної освіти дорослих, а зокрема й ліберальної освіти, не є заміна традиційної освіти, а лише компенсування прогалин цієї освіти, але не в секторі професійної підготовки, а в аспекті повсякденного буття дорослої особистості, коли відбувається взаємодія з соціальним довкіллям у вирішенні суто практичних завдань. Доросла людина має великий вибір щодо отримання та вдосконалення знань, умінь та навичок поза межами інституцій традиційної системи освіти: секції, семінари, конференції, тренінги, табори, клуби та гуртки за інтересами, робочі місця тощо. Провайдери неформальної освіти дорослих забезпечують комплексне ставлення до неформальної освіти дорослих з урахуванням значущості її основних функцій – професійної підготовки й соціокультурного розвитку дорослого населення [1; 3; 14].

Фінські провайдери освіти дорослих мають повну автономію в наданні та забезпеченні освітніх послуг. Міністерство освіти вважає, що викладачі у співпраці з освітніми установами, а також з активно залученими до освітніх процесів місцевими громадами забезпечують дорослим учням високий рівень освіти. Крім основних цілей неформальної освіти, Національна рада освіти Фінляндії, яка відповідає за розробку навчальних програм та

професійну підтримку викладачів, не нав'язує власні плани та стандартизовані програми. Це означає, що фінські провайдери освіти дорослих можуть планувати свої власні навчальні програми з урахуванням місцевих потреб та потреб дорослого учня. Даний підхід законодавчо урівнює у правах неформальні установи з державними та надає можливість функціонувати в загальній системі освіти Фінляндії без обмежень.

У Фінляндії існують різноманітні форми підтримки неформальних освітніх організацій, а державна фінансова підтримка програм і проектів здійснюється на основі контролю і за умови дотримання вимог регуляторів [1; 7]. Варто також відзначити, що головна мета системи неформальної освіти дорослих – надання населенню рівних можливостей для розкриття потенціалу кожної людини, що підкріплюється можливістю отримання освіти безкоштовно на всіх рівнях – від раннього дошкільного (підготовчого) до вищого [1; 5].

Різноманіття програм навчання в системі неформальної освіти забезпечується сукупністю установ, що реалізують проекти загальнокультурної освіти з метою забезпечення дозвілля, підвищення культурного рівня дорослих громадян, удосконалення навичок і забезпечення соціальної адаптації [6; 12]. При розробці освітніх планів та програм фінські провайдери неформальної освіти завжди враховують такі важливі фактори, як думки та точки зору працівників у галузі освіти, експертів, а особливо потреби самих дорослих і тенденції ринку праці для здійснення важливих перетворень, що стають запорукою успішного розвитку країни в цілому. Організатори та урядовці, розробляючи нові реформи системи неформальної освіти дорослих, намагаються своєрідно поєднати відмінності й застосувати різноманітний досвід [4]. Усі реформи системи неформальної освіти дорослих здійснюються на основі обґрунтованих та обдуманих ідей, із залученням пропозицій «знизу» та є постійним джерелом інноваційності [2]. Провайдери кожного окремого регіону самостійно розробляють та затверджують навчальні плани та програми в тісній співпраці з місцевими муніципалітетами, на місцевому рівні за участю громад відповідальної комісії з неформальної освіти. На сьогодні найбільш важливим компонентом забезпечення якісної неформальної освіти дорослих є управління та лідерські вміння місцевої влади, експертів та викладачів.

Провайдери неформальної освіти пропонують широкий вибір програм у сфері комп'ютерної та фінансової грамотності, мовленнєві курси, програми в області мистецтв, а також курси, що підвищують компетентність в області охорони здоров'я і навколишнього середовища, програми з адаптації мігрантів, людей похилого віку [5; 6].

Доступність найрізноманітніших форм освіти у Фінляндії, поряд зі зростанням індивідуальної потреби в навчанні, робить популярною дану форму активності в дорослого населення. За даними Національної ради з

освіти, кількість дорослих учнів, які беруть участь у програмах неформальної або/та ліберальної освіти досягає 1 млн. 800 тисяч, що становить майже половину від загальної чисельності дорослого населення. Результати наших досліджень дозволяють виокремити групи провайдерів неформальної освіти дорослих, які надають освітні послуги. Серйозна урядова і правова підтримка сприяє розвитку недержавних навчальних закладів. Серед них особливе значення мають:

- літні університети (summer universities),
- народні вищі школи (folk high schools),
- центри освіти дорослих (adult education centers), що існують у кожному муніципалітеті [5; 13; 16].

Найпопулярнішим провайдером із описаних вище є освітні центри для дорослих [3; 8; 10]. Освітні центри для дорослих – установи, особлива функціональність яких покликана забезпечити відтворення місцевих громад та рішення на своєму рівні низки соціокультурних завдань всього суспільства. Їх налічують 206 і знаходяться вони в усіх муніципалітетах. Такі структури – це суб'єкти неформальної освіти, що реалізують програми у сфері мистецтва й дизайну, іноземних мов, а також навичок та вмінь у прикладних областях. Освітні центри реалізують свої програми в межах відкритого (дистанційного) навчання в тісній співпраці з традиційними університетами. Основні витрати по навчанню в таких центрах покриваються державним і муніципальним бюджетами, лише невелика частина (близько 15 %) самими учнями [6].

Народні вищі школи покликані сприяти реалізації особистих інтересів громадян у взаємозв'язку з цілями національної політики. Такі організації знаходяться переважно в управлінні профспілкових, партійних, релігійних об'єднань і реалізують програми навчання, що не передбачають видачу кваліфікаційних документів після закінчення. Але до складу освітніх програм народних шкіл входять також курси в межах середньої професійної освіти, підвищення (придбання) кваліфікації в галузі культури, соціального забезпечення, сфери послуг і дозвілля [8; 10; 14].

Літні університети – приватні організації, незважаючи на назву, такі школи функціонують протягом усього року. Регіональна мережа налічує понад 120 таких провайдерів. Їх діяльність підтримується асоціаціями, до складу яких входять представники влади регіону, спеціалісти навчальних закладів, студентські та приватні організації. Основний напрям таких установ – освітні послуги у сфері додаткової професійної освіти, мовленнєвих курсів, програм для осіб похилого віку. Навчання відкрито для дорослої особистості будь-якого віку, слухачі набираються в порядку простої реєстрації. Крім того, на базі літніх університетів для населення регіону організовуються різноманітні культурні заходи [14; 5; 7].

Крім перерахованих вище, до провайдерів неформальної освіти можна віднести розвинену мережу центрів фізичної освіти, у яких реалізуються програми фізичного виховання й навчання, а також інституції, що забезпечують навчання в сфері мистецтв.

Як уже зазначалося, основним завданням соціальної політики органів державної влади у сфері неформальної освіти дорослих – надання рівних можливостей для участі всіх категорій населення. Так, Міністерством освіти і культури визначено групи ризику, до якої ввійшли пенсіонери, іммігранти, безробітні, жителі віддалених сільських регіонів, яким уряд виділяє спеціальні субсидії, покликані стимулювати добровільну участь дорослих у неформальному навчанні. Зростаюча імміграція до Фінляндії породжує поширення націоналістичних настроїв у суспільстві, тому в центрах реалізуються програми з вивчення мови, культури, нормативно-правової бази країни. Такі види діяльності розглядаються експертами та фахівцями як заходи, що забезпечують соціокультурне включення іммігрантів і згладжування негативних ефектів при їх адаптації [6; 7; 12].

Також важливо відзначити, що різні освітні форми, крім власне освіти, забезпечують реалізацію завдань щодо надання та організації раціонального дозвілля населення, особливо в периферійних регіонах із властивим їм низьким забезпеченням інфраструктурою і віддаленістю від соціальних та культурних можливостей. Розвиненою є мережа освітніх провайдерів, сконцентрована переважно навколо муніципалітетів і організованих на їх базі освітніх, культурних заходів та заходів дозвілля, що дозволяють якщо не усунути, то хоча би зменшити ефект периферійності за рахунок включення дорослої особистості у продуктивну та ефективну діяльність [3; 10].

Таким чином, цільові вкладення в розвиток різних форм освітньої активності населення формують передумову для використання вільного часу дорослої особистості в організованій формі. Контекст аналізу дозволяє також віднести до раціональних форм дозвілля суб'єктів третього віку – літніх людей, які часто залишаються за межами організованих форм культурної активності через відсутність фізичних можливостей [3; 5].

Систематизована неформальна освіта дорослих постійно відтворюється й засвоюється дорослими особистостями та розцінюється як імпульс до подальшого самонавчання. Індивідуальна спрямованість неформальної освіти дорослих безпосередньо впливає на добробут сімей, місцевих спільнот і суспільства в цілому, забезпечує підвищення якості життя, дозволяє гнучко реагувати на суспільні зміни за рахунок масового залучення населення в освітні процеси та різні види діяльності [9].

Наші розвідки доводять, що неформальна освіта була розроблена з метою компенсувати недоліки і протиріччя традиційної системи освіти та задовольнити нагальні потреби залишених поза формальною освітою певних груп населення [1]. Це і пояснює зацікавленість дорослих у такій формі

навчання, яка більш ефективно задовольняє їх потреби. Окремо необхідно виділити функціональність освітніх проектів у контексті раціонального і продуктивного способу рекреації, реалізації вільного часу дорослих, особливо в регіонах, віддалених від основних інфраструктурних об'єктів культури і дозвілля. Інституалізація неформальної освіти може відбуватися не тільки і не стільки на базі власне освітніх організацій (університетів, центрів додаткової освіти, корпоративних академій), але і з залученням та підтримкою установ культури й дозвілля (бібліотек, музеїв, креативних гуртків, дискусійних клубів). Сьогодні неформальні освітні проекти, що реалізуються соціально орієнтованими організаціями або в деяких випадках групами ініціативних громадян, охоплюють досить широкий вибір просвітницьких програм [8; 14; 16].

Однією з перешкод, що виникають на шляху масового залучення та участі дорослих у неформальній освіті, є оцінка й визнання навичок і знань, отриманих ними не тільки у процесі навчання в освітній установі, а й на робочому місці. У Фінляндії вже кілька років діють програми по оцінці попереднього рівня навчання, націлені на надання дорослим можливостей продовжувати освіту з того рівня, який вони дійсно мають, а не на основі формально присвоєної кваліфікації. Дорослі офіційно можуть претендувати на те, щоб результати їх неформального навчання були оцінені й визнані, зазвичай це досягається шляхом складання спеціальних кваліфікаційних іспитів [16]. Наведений приклад неформальної та/або ліберальної освіти Фінляндії наочно демонструє, що соціальний статус і територіальне охоплення можливе на основі консолідації регіональних і загальнонаціональних ресурсів. Управління та визначення стандартів якості в даній сфері може здійснюватися недержавним регулятором у формі асоціацій або об'єднань [3; 7; 16]. Уміло та вдало проведені реформи у сфері неформальної освіти дорослих забезпечують Фінляндії статус однієї з найуспішніших країн, до досвіду якої звертаються науковці та дослідники і не лише в галузі освіти.

Висновки. Таким чином, аналіз практичних кроків побудови успішної системи неформальної освіти дорослих дозволяє констатувати, що внутрішня політика фінського уряду щодо неформальної освіти дорослих є узгодженою, продуманою та максимально прорахованою задля розвитку держави та добробуту кожного громадянина [9].

Активне функціонування та співіснування провайдерів неформальної системи освіти дорослих Фінляндії є успішною тільки за умови надання всім провайдерам можливості зберігати особисті освітні свободи, незалежність, творчість та почуття професійної відповідальності.

Ми можемо говорити про позитивну динаміку та яскраво виражену соціальну спрямованість неформальної (ліберальної) освіти дорослих у Фінляндії, а також про її демократичність, відкритість та затребуваність серед дорослого населення. Важливо відзначити, що в систему включені

профільні (власне освітні) і непрофільні організації, що реалізують просвітницькі проекти для масового споживання. Таким чином забезпечується найбільш широке охоплення, що включає максимально широкі верстви населення [3; 12; 13]. Система неформальної освіти дорослих орієнтована на відтворення економічних, соціокультурних компетентностей дорослого населення в умовах постійно мінливих стандартів інформаційної епохи, ознаками якої є постійне оновлення інформаційних і медіатехнологій, поява нових сфер зайнятості, відсутність гарантій стабільності в соціальній, правовій та економічній сферах.

Неформальна освіта дорослих покликана також заповнити недоліки загальної та професійної (формальної) освіти, компенсувати прогалини функціональної грамотності населення. Для досягнення цієї мети є доцільним створення мережі провайдерів неформальної освіти дорослих зі спеціальними програмами для актуалізації компетентності дорослого населення в різних сферах діяльності: знання іноземних мов, володіння основами фінансової та комп'ютерної грамотності, правової культури. Недолік системних рішень у соціальній політиці держави в даній області багато в чому позначається на якості життя населення й негативним чином проявляється у вирішенні повсякденних побутових завдань, що нерідко породжує, провокує соціальну напруженість [14; 11].

У зв'язку з розвитком різних видів і форм неформальної (ліберальної) освіти необхідним є вдосконалення нормативно-правової бази, у тому числі щодо створення умов для формування системи сертифікації та визнання неформальної освіти дорослих на державному рівні. Цей вид навчання повинен бути визнаний повноцінним поряд із формальним навчанням як складовою системи неперервної освіти. Позитивним результатом стало би створення багаторівневої, професійної освітньої спільноти провайдерів неформальної освіти дорослих, які поділяли б місцево апробовані практики, розроблені та творчі ідеї навчання з технологій, екології та підприємництва, тобто з тих напрямів, які безпосередньо впливають на рівень добробуту і пристосовували їх відповідно до потреб соціально-економічного розвитку конкретних регіонів.

Перспективи розвитку системи неформальної освіти дорослих слід пов'язати з розробкою спеціальних стратегій і національних програм та планів, а також послідовної державної політики в даній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Country Report on Adult Education in Finland*, (Helsinki, 2011). Retrieved from: https://eaea.org/wp-content/uploads/2018/01/finland_country-report-on-adult-education-in-finland.

2. Darling-Hammond, L. (2010) *The Flat World and Education*. New York.

3. *Finnish Adult Education Association*. Retrieved from: <http://www.sivistystyo.fi/en.php>

4. Jakku-Sihvonen, K., Niemi, H. (2006) *Research-based teacher education in Finland*. Turku, 31–49, 17–29.
5. Kaarlela, M. (2016). *The Nordic Network for Adult Learning*. Retrieved from: https://issuu.com/nvl nordvux/docs/nordic_education_for_sustainability
6. Kouvo, T. *Adult Education in Finland*. Retrieved from: <https://keb-deutschland.de/adult-education-in-finland>
7. Kuosmanen, R. (2014). Liberal Adult Education: Finnish Approach. *Lifelong Education: continuing education for sustainable development, Edition № 2 (eng), 12, 132–134*.
8. *Manifesto for Adult Learning in the 21st Century*. Retrieved from: <http://www.eaea.org/media/policy-advocacy/manifesto/manifesto.pdf>
9. Manninen, J., Luukannel, S. *The Effects of Adult Learning: The Meaning and Significance of Non-formal Learning in the Lives of Adults*. Retrieved from: <http://www.vsy.fi/en.php?k=14441>
10. Ministry of Education and Culture. (2010). *Adult Education*. Retrieved from: www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/?lang=en
11. National System Overviews on Education Systems in Europe and Ongoing Reforms. Brussels. (2011). *Eurydice, 11*.
12. *Organization of the Education System in Finland 2009/2010*. (2011). Brussels: European Commission.
13. Ojakangas, A., Reijonen, J., Havunen, J. *National report*. Retrieved from: <http://www.murikkaopisto.fi/files/attachments/materiaalit/tulipnationalreportfinland.pdf>
14. Ohienko, O. (2008). *Tendencies of adult education in the Nordic countries*. Sumy: Ellada.
15. Sahlberg, P., Oldroyd, D. (2010). Pedagogy for economic competitiveness and sustainable development. *European Journal of Education, 45 (2), 280–299*.
16. Saloheimo, L. (2016). *Liberal adult education certificate as a tool for validation*. Retrieved from: https://issuu.com/nvl nordvux/docs/nvl_report_validation

РЕЗЮМЕ

Мелешко Инна. Становление и развитие провайдерской сети неформального образования взрослых в Финляндии.

В статье рассмотрены различные формы организации неформального образования взрослых, направленные на продвижение обучения с целью дать возможность взрослым ученикам осуществлять непрерывный процесс обучения. Проведен анализ специфики деятельности провайдеров неформального образования взрослых. Особое внимание уделено проблемам неформального образования взрослых как одной из форм образования в течение жизни и перспективы его развития. В статье освещены составляющие системы неформального образования взрослых.

Ключевые слова: неформальное образование взрослых, образование взрослых, образование в течение жизни, провайдеры неформального образования взрослых, образовательные потребности, центры образования, народные высшие школы, летние университеты, неправительственные организации.

SUMMARY

Meleshko Inna. Development of educational providers' network for non-formal adult education in Finland.

The article considers various forms of organization of non-formal adult education aimed at promoting learning in order to enable adults to implement a continuing learning process. Particular attention is paid to the problems of non-formal adult education in the context of lifelong education and the prospects for its development.

The article explores the main non-formal adult education institutions which provide continuing and further education for adults of any age and prior education the duration of which can vary and defines their role and significance in the organization of the process of non-formal adult learning. It analyses the basic aspects that promote successful development of the Finnish non-formal system of adult education in European arena and the leading position in the international educational environment. The wide variety of non-formal adult educational providers increases the opportunities of adult students for competence-based qualifications. The main goal of such non-formal educational providers support adult students whose education is outdated as well as those with no vocational education and training: immigrants, people aged over 55.

Non-formal education institutions and advisory organizations arrange courses in various subjects which are related to different crafts and hobbies, citizenship skills and society on a recreational basis. The analysis of activities of non-formal adult education providers is carried out. The network of non-formal educational providers includes 800 education institutions which offer further and continuing education of non-degree studies or education that can lead to a qualification. Main providers of adult education and training in Finland are: Adult Education Centres, Folk High Schools, Study Centres, Summer Universities, Physical Education Centres. It is defined that nowadays there is an urgent need in development and adoption of the laws and regulations on non-formal adult education in Ukraine.

With the growth of non-formal adult education, creation of the non-formal providers' network is becoming increasingly necessary. In the article the value of non-formal adult education for modern public, economic and cultural development of country is highlighted.

Key words: *adult education, non-formal adult education, lifelong education, folk high schools, adult education centers, summer universities, educational needs, non-governmental organizations, Finland.*

УДК [378:070-051](1-87)

Наталія Пономаренко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-7857-0976

DOI 10.24139/2312-5993/2018.05/056-066

ШКОЛИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЖУРНАЛІСТИКИ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

У статті розглядаються особливості професійної підготовки фахівців журналістики, які є за кордоном. Охарактеризовано три світові типи шкіл професійної підготовки фахівців журналістики: Школи інструктажного навчання, Школи виховання інформатора та Школи виховання аналітика. Закцентовано увагу на домінуючих рисах в організації підготовки фахівців з журналістики в цих школах; проведено їхній порівняльний аналіз. Автор окреслює знання та вміння фахівця галузі журналістики, який опановував професію за кордоном.

Ключові слова: *журналіст, фахівець журналістики, журналістська освіта, система підготовки, структура професійної підготовки, Школа інструктажного навчання, Школа виховання інформатора, Школа виховання аналітика.*